

LIMBURGS SUPPLEMENT
19 JULI 2025

Steeds meer mensen in
Limburg vinden hun weg
naar de golfbaan

Agent Farid Massoud is
in Heerlen liaison naar de
Arabische gemeenschap

Servé Hermans
en **Pieter Kuijpers**
over Het Geluk
van Limburg

FOTO ANNEMIEK MOMMERS

Het fascineert ze mateloos. Hoe de aanwezigheid van steenkool in de bodem een samenleving kan vormen waarin kerk, mijn en staat een totalitaire regie voeren. Waar alles draait om kolen en mijnwerkers generatie na generatie hun beste jaren – soms hun leven – geven voor het zwarte goud. Servé Hermans en Pieter Kuijpers verdiepten zich in de glorie-dagen en ondergang van de Mijnstreek. Ze vonden elkaar in een sociale geschiedenis van de Willem-Sophia, het theaterspektakel Het Geluk van Limburg dat volgende week in première gaat.

DOOR **VIKKIE BARTHOLOMEUS** FOTO'S **ANNEMIEK MOMMERS**

‘Kameraadschap is een woord dat wij niet meer kennen’

Jullie klopten onafhankelijk van elkaar aan bij Marcia Luyten, de auteur van Het Geluk van Limburg?

Servé: „Ik heb Marcia benaderd toen ze bezig was met haar boek over Máxima. Ik heb een koningshuis-tic en ik zag de theatervoorstelling over Máxima al helemaal voor me met Hadewych Minis in de hoofdrol. Maar het mocht niet van uitgeverij De Bezige Bij, het was te vroeg, Marcia was nog met haar onderzoek bezig. Ze wees me toen op haar eerdere boek *Het Geluk van Limburg*, ‘dat is voor Toneelgroep Maastricht toch veel interessanter dan Máxima?’ Ik ben daar niet meteen op ingegaan, maar toen Huub Stapel mij belde met het idee om

een voorstelling te maken over de mijnen moest ik meteen aan Marcia denken. Ik vind haar boek zo geweldig, die beschrijving van dat *social engineering*, hoe kerk en mijnbedrijf en staat zo hand in hand gingen, hoe ze zo’n monocultuur wisten in te richten, dat trof me zeer in dat boek. Dat planmatige, maar daarnaast ook het verhaal van de koepmentaliteit en het heldhaftige van die mijnwerkers.”

Pieter: „Het is geweldig geschreven. Ik had het gelezen toen het uitkwam in 2015 en dit boek bleef in mijn gedachten hangen. Zo’n geweldig verhaal: de structuur van het boek met aan de ene kant de geschiedenis en aan de andere kant het verhaal van Jack Vinders. Voor een film is dat echt geweldig te gebruiken. Toen ik het nog eens herlas dacht ik: waarom heb ik niet meteen de rechten van dit boek gekocht? Marcia vertelde me dat er nog iemand achter de rechten aan zat. Ik vroeg: ‘ook voor film?’. Zij antwoordde: ‘nee, eigenlijk voor theater’. Ik dacht: dat kan er maar één zijn: Servé. Toen we elkaar er over spraken bedachten we: waarom maken we niet eerst een toneelstuk en gaan we daarna film doen? Dus het kwam min of meer toevallig bij elkaar.”

Dus er komt mogelijk ook nog een film?

Pieter: „Die filmoptie is er zeker. Of een serie. Maar eerst dit grootse theaterspektakel. Theater en film komen hier samen; er worden hele scènes op het podium gefilmd. Het wordt heel bijzonder, heel mooi. Als we een doorloop hebben, zit ik er met kippenvel naar te kijken. Ik ben trots, en ook *humble* als ik kijk hoe Servé de regie doet. Dan sta ik er maar een beetje bij, moet ik

eerlijk zeggen. Ik heb wel eerder theater gedaan, maar niet op deze schaal. Ik krijg nu een kijkje in de keuken en het valt me op hoe professioneel het allemaal is. Je ziet dingen groeien, dat is echt heel tof.”

De samenwerking bevalt dus goed?

Servé: „Wat leuk is, is dat Pieter en ik van nature mannen zijn die denken: waar zit de energie? En krijgen we er meer energie van als we het samen doen? Er is hier zo veel prachtig materiaal en ik vind het interessant om meer filmisch te werken dan met mijn expertise die je ziet in mijn theaterstukken. Dus ik denk dat we die disciplines mooi kunnen laten integreren. Ik vind het heel erg spannend en ik heb er veel zin in.”

Pieter: „Het is een leuke puzzel. Voor mij is het woord spektakel wel belangrijk. Mensen moeten echt een ervaring hebben, de voorstelling voelen. Je moet als het ware met elkaar honderden meters de grond in, het gevoel dat je de mijn in gaat en terug in de tijd. Met elkaar de pijn van dingen ervaren, maar ook het mooie ervan. Dat is de uitdaging. Hoe kunnen we in één beeld – bam! – iedereen vangen? Daar hebben we muziek voor, decor, film, archiefbeelden,

Pieter Kuijpers (links) en Servé Hermans.

“

Ik denk dat het koempelbloed nog door de huidige generaties stroomt.

Servé Hermans

allerlei elementen die we kunnen inzetten.”

Het Geluk van Limburg is een familiekroniek van drie generaties uit de bloeitijd en sluiting van de mijnen. Welke elementen uit die geschiedenis willen jullie absoluut overbrengen?

Pieter: „Wat mij blijft uit het boek is vooral toch de *social engineering*. Dat had ik me nooit zo gerealiseerd, dat het mijnwerkersleven echt zo bedacht is. Alles werd bepaald, lag vast. In mijn jeugd werd gesproken over de kolonie. Ik had me nooit gerealiseerd dat je dat letterlijk moest nemen, dat woord. Dat het echt een kolonisatie was, zoals we Indonesië als kolonie zagen of Suriname. Dit was in de ogen van Den Haag een kolonie die je ging exploiteren. *Holy shit*, het gevoel dat wij als Limburgers hadden dat er iets niet klopt, dat was terecht! We werden letterlijk gezien als een wingewest. En op het moment dat hier niets meer te halen viel, lieten die mijnbedrijven alles uit de handen vallen en waren ze weg.”

Servé: „Het is zo identiteitsbepalend geweest, dat vind ik interessant. Hoe die monocultuur in het rijke Roomse leven in Limburg geplant werd. En hoe de sluiting van de mijnen een enorme invloed had op de generatie die nog ondergronds ►

Hoe kerk en mijnbedrijf en staat zo'n monocultuur wisten in te richten, dat trof me zeer.

Servé Hermans

werkte. Als je kijkt naar de vervangende industrie die er kwam: elastiekjesfabrieken, kantklosfabrieken, schoenfabrieken. Die mannen met die pneumatische boren, met dat koempelschap onder de grond, die elkaar *poekelden*; diezelfde mannen moesten kinderspeelgoed gaan maken of manden vlechten! Dat is toch vreselijk?” „Ik werd laatst aangesproken door een man die kaartjes had gekocht voor de voorstelling. Hij vertelde dat zijn vader zelfmoord had gepleegd toen de mijnen sloten. Omdat hij niet om kon gaan met zijn nieuwe werk. Hij had niet de flexibiliteit of lenigheid om een ander mens te worden; want dat werd eigenlijk van hem verwacht toen hij in een ander type industrie moest gaan werken. Hoe diep de mijnwerkers zich identificeerden met hun baan, dat vind ik interessant. Ik denk ook dat het koempelbloed nog door de huidige generaties stroomt. Het is goed om dat een keer invoelbaar te maken.”

Kameraadschap is een belangrijk thema.

Pieter: „Als je met mijnwerkers spreekt, hebben ze het allemaal over de kameraadschap die zo uniek was. Onder de grond moesten ze elkaar gewoon helpen als het er op aankwam. Ik vind die soldatentermen als 'kolenfront' fascinerend. Het had ook iets van een oorlog, een loopgravenachtig gevoel. Ik denk dat kameraadschap een woord is dat wij niet meer kennen. Het is groter dan vriendschap, neigt naar liefde maar dan platonisch. Dat is iets dat maar heel weinig mensen meegemaakt hebben en blijkbaar kun je een enorm verlangen naar die onvoorwaardelijke vriendschap hebben. Van soldaten die met elkaar in Afghanistan zijn geweest hoor je dat soort verhalen ook. Maar verder kom je het weinig tegen. Dat gevoel willen we wel proberen een paar keer te raken. Letterlijk voor elkaar door het vuur gaan.”

De rol van de kerk komt aan bod, de gevaren van de mijn, de hiërarchie, het keurslijf.

Pieter: „En het feit dat die mensen het allemaal maar toegestaan hebben. Dat iedereen er maar in is meegegaan. Wanneer trek je je mond een keer open? Dat is echt wel iets dat in de voorstelling een rol speelt: dat iemand eindelijk eens zegt: 'en nu is het klaar met die poppenkast!'”

Servé: „Wat ik heel uniek vind, is dat het een grote geschiedenis is, in de periode van één mens. Je bent bij wijze van spreken 15 jaar als de mijnen goed op gang komen en 85 jaar als ze sluiten. En in die tijd zijn er hele steden en dorpen ontstaan. Al die mijngebouwen worden later omgetrokken, we gaan van zwart naar groen en de mijnstreek wordt 'Parkstad' genoemd. Dat vind ik heel theateraal. De voorstelling is ook een kroniek van een aangekondigde dood. Je ziet een man in 1974 met niet de beste longen. En je weet: hij is aan zijn laatste hoofdstuk bezig. Door die ogen ga je nog één keer terug en maak je die hele opgang en neergang van de mijnindustrie mee.”

Je moet als het ware met elkaar honderden meters de grond in, het gevoel dat je de mijn in gaat.

Pieter Kuijpers

Hoe vrij mocht scriptschrijver Frans Pollux het boek bewerken?

Pieter lacht: „Niet. We wilden in elk geval niet dat er dingen verzonnen worden. We hebben er wel een interpretatie van gemaakt, het is niet een-op-een overgenomen. Maar de grote thema's, de grote momenten, kun je zo aanwijzen uit het boek.

Servé: „Het hoeft niet wetenschappelijk onderbouwd, maar je moet het wel kunnen staven. Door de theatraalising verliest een verhaal meestal aan nuance. Maar je wil geen discussie met je publiek: zo was dit niet of zo gebeurde dit niet.” Pieter: „Er gaat veel tijd zitten in zo'n script. We hebben veel gepraat, met Frans en met dramaturg Ludo Costongs. Zit er een goede spanningsboog in? Zit alles er in wat we willen vertellen? Frans is als historicus met literaire kwaliteit geschikt om dit script te schrijven. En we kenden Frans allebei, vertrouwden hem.”

Huub Stapel is mede-producent. Wat is zijn rol?

Pieter: „Hij is een belangrijke factor, de motor achter het geheel. Hij wil dit verhaal heel graag vertellen, Er zit een soort woede in hem over dit verhaal. Het onrecht gaat hem aan het hart, dat merk je echt.” Servé: „Huub kiest altijd de kant van de underdog.”

Het was Zondag in het Zuiden had enorme waterpartijen, er is een stuk op komst over de bokkenrijders met 600 drones, voor Het Geluk van Limburg wordt een imposante mijnsteenbergebouwd. Wordt het steeds groter?

Servé: „Ik denk dat deze voorstelling juist dicht op de huid is. We kunnen veel meer inzoomen. Het blijft technisch allemaal heel ingewikkeld, heel spectaculair, maar voor mijn gevoel wordt het een veel meer invoelbare voorstelling dan bijvoorbeeld *Het was Zondag in het Zuiden*. Het verhaal is belangrijk, de acteurs zijn belangrijk. Het hoeft niet per se groot.”

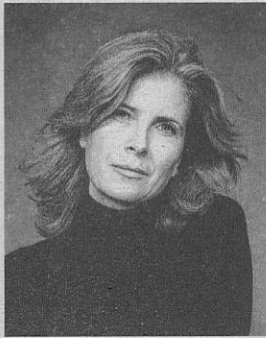
Waarom past de Rodahal bij deze productie?

Servé: „Waar anders hè? Er zit een zekere logica in en we waren er heel snel uit. De gemeente en de Rodahal vonden het meteen een heel fijn idee. Die vergadering bij de gemeente duurde geloof ik elf minuten. Toen was het geregeld en was een kwart miljoen geïnvesteerd. Ik hou van die snelle beslissingen, dat zijn meestal de beste beslissingen. Die mijngeschiedenis is een grote geschiedenis die ruimte nodig heeft en personeel. Je kunt dit niet in een toneelstuk met zijn drieën in een kleine zaal doen. We hebben licht, geluid, effecten nodig om het

‘Dit is toch wel mijn lievelingsboek’

Marcia Luyten vindt het geweldig dat Servé Hermans en Pieter Kuijpers haar boek *Het Geluk van Limburg* als uitgangspunt namen voor het theaterspektakel. „Fantastisch dat ze hun krachten bundelen. Ik heb altijd gedacht: dit boek verdient het om verfilmd te worden of in het theater te komen. Het is eigenlijk ons Limburgs Billy Elliot-verhaal. Ik heb altijd de hoop gehad dat iemand dat er in zou zien.”

Ze vindt het spannend hoe de verhaallijnen uit het boek straks op de Bühne te zien zullen zijn. „Het is best eng. Ik heb het eerder meegemaakt met mijn boek over Máxima. Videoland maakte daar een dramaserie van en dat lag erg gevoelig want het gaat over het Koningshuis, over de kwestie met haar vader. Ik maakte me daar wel zorgen over want ik had geen controle. Mijn uitgever stelde me gerust en zei: ‘doe net als Harry Mulisch’. Als hij een verfilming of theaterstuk niks vond, dan zei hij ‘het is MIJN boek en het is HUN film’. Bij Máxima was dat uiteindelijk helemaal niet nodig want ik was verrast hoe goed het was. Videoland kende ik van tevoren niet, maar in dit geval weet ik hoe goed Servé Hermans en Pieter Kuijpers zijn. Dus ik ben er gerust op dat *Het Geluk van Limburg* tot zijn recht komt. Het stuk is bovendien geen letterlijke vertaling. Ik sta op behoorlijke afstand.” Ze heeft het script van Frans Pollux wel meegelezen, af en toe advies gegeven. „Ik vind het knap wat Frans heeft gedaan. Het was voor mij al een hele tour de force om een eeuw geschiedenis in 360 pagina’s te pakken, en zij moeten het in een voorstelling van drie uur doen! Het is een ingewikkelde klus die Frans heeft moeten klaren.”

Marcia Luyten.
FOTO KEKE KEUKELAAR

De geschiedenis van de Limburgse mijnen is door haar bestseller uit 2015 voor het grote publiek min of meer uit de vergetelheid gehaald. Ze groeide op in Wijnandsrade en voelde in haar jeugd de „collectieve depressie” van de mijnstreek. „Je miste vitaliteit en energie. Maar toen ik de research deed voor het boek dacht ik: ik snap het wel. Het boek is een weergave van mijn eigen verwondering.” De enorme impact die de mijnindustrie gehad heeft op generaties mijnwerkers en de hele streek – tot op de dag van vandaag – is mede door het boek weer landelijk in de belangstelling gekomen. „Eigenlijk was dat mijnverleden een open wond, een ongeluk waar iedereen met een bocht omheen liep. De elite sprak er niet meer over, terwijl de mijnwerkers getraumatiseerd waren. Het was iets onuitgesproken. Wat *Het Geluk* deed, is die wond weer openmaken waarna ze beter kan helen.” De sentimenten die volgden zijn tweeledig. „Aan de ene kant is er begrip en compassie voor die mannen. Natuurlijk was hun werk gevaarlijk, afschuwelijk. Maar tegelijk waren ze de helden. Je ziet ook de glorie, de trots van die mannen.” Het is een kunst om die complexe sociale geschiedenis goed te verbeelden, om de juiste toon te raken. Ze is er gerust op dat dit gaat lukken. „Maar het is spannend. Want dit is toch wel mijn lievelingsboek.”

invoelbaar te krijgen. En mensen. Want naast de hoofdcast krijgen we een ensemble van dertig mensen per avond. Dat is de ruggengraat van de voorstelling, die maken de familie compleet. Die maken het dorp, de koempelgroepen.”

Hoe hebben jullie de cast samengesteld?

Servé: „We hebben gekeken naar een combinatie van mensen die op toneel en in film veel ervaring hebben en mensen die meer uit de discipline van musical of muziektheater komen. Die gewend zijn om grote mise-en-scènes te lopen en die gewend zijn om negen keer in de week te spelen. Ze hebben de mentaliteit van een topsporter. Je moet dat qua stem en techniek aankunnen. Het is echt een vak. We hebben Xander van Vledder en Huub Stapel die ons echt kunnen bedienen in het acteren en het verdiepen. Maar ik vind het geweldig dat we ook iemand als Nandi van Beurden hebben die – als we het nodig hebben – een geweldige hoge C kan zingen. Bij *Het was Zondag in het Zuiden* is Buddy Vedder echt een geheim wapen geweest. Ik had wel eens het gevoel dat het verzoop in de grote ruimte, maar Buddy gebruikte dat juist, liep dat in zijn eentje gewoon helemaal dicht.”

Pieter: „Je moet voorkomen dat de acteurs allemaal *îles flottantes*, drijvende eilandjes worden op een podium. We hebben gekeken wat bij elkaar past en wat het goede gevoel geeft aan zo’n voorstelling. Dat was best een leuke zoektocht. En je wil ook namen waar mensen op afkomen, zoals Huub.”

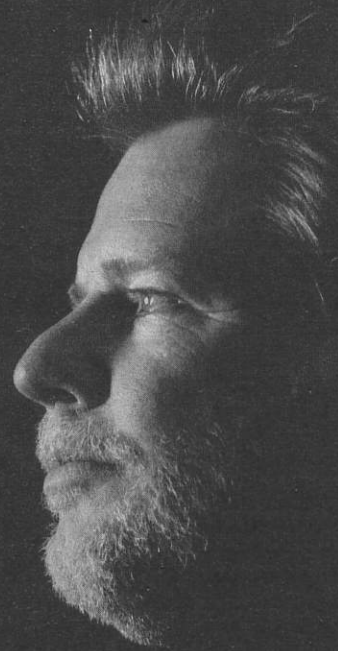
De muziek is geschreven door Frans Pollux en gecomponeerd door Ad van Dijk. Hoe kleurt die deze voorstelling?

Pieter: „Het is geen musical, maar wel muziekspektakel. De muziek is essentieel, je krijgt zo steeds meer gevoel bij het verhaal. Bij mij thuis werden vroeger de lp’s van Carboon grijs gedraaid, en die evergreens zitten er nu ook in. Het grappige is dat ik ooit heb gefilmd in de studio’s van Johnny Hoes in Weert. Een fantastische plek, beetje vergane glorie, er was toen nog niks veranderd, er was een compleet geoutilleerde studio en in Johnny’s kantoor hingen overal gouden platen. De gangen staan vol kasten met bladmuziek, bakken en bakken met blaadjes. Duizenden en duizenden liedjes liggen daar, van Doe Maar tot Normaal. Ik had maar een paar minuten tijd en ik heb toen één liedje gezocht en gefotografeerd: *d’r letste koempel*.”

“

Ik vind die soldaten- termen als ‘kolenfront’ fascinerend. Het had ook iets van een oorlog, een loopgravenachtig gevoel.

Pieter Kuijpers

REAGEREN?

vikkie.bartholomeus@delimburger.nl